

EL BRIGADIER JOSEP MASGORET I MARCÓ I LA GUERRA DELS MATINERS (1846-1849) *

Per Adrià Rodrigo Marco

Pròleg

En fer aquest petit treball sobre el general Masgoret, m'he decidit per investigar la guerra dels Matiners, principalment, perquè és la part de la qual hi ha més documentació, gràcies a un bon seguiment dels diaris de l'època, i també en ser la més propera a la ciutat de Valls i al Camp de Tarragona.

Abans he fet un petit esbós de la primera guerra Carlina i l'actuació del brigadier Josep Masgoret, incloent-hi una introducció a la guerra dels Matiners, per tal de donar una mica de llum a aquella guerra, que fou totalment atípica.

Valls, 1989

Durant la primera guerra carlina, coneguda per la dels Set Anys, o dels "Descontents" -1833-1840-, Josep Masgoret ja era general de brigada de l'exèrcit carlí en el front català, primerament com a ajudant del cap dels carlins, Conde de España, home cruel i inhumà, fins a tal punt que fou assassinat pels seus mateixos homes. Sembla, que el general Masgoret no fou totalment aliè a aquest fet.

Després de la mort del Conde de España, el substituï el general Cabrera, com a comandant en cap de les forces carlines a Catalunya. Aquest confirmà en el seu càrrec Masgoret, el qual tingué algunes destacades accions de guerra, com, per exemple, l'atac a Blancafort, on Masgoret amb els seus homes atacà el general isabellí Ramon Murta, cosa que ocasionà una gran desfeta el 4 d'agost del 1833.

Però en el que més va destacar fou, sens dubte, en la seva gran capacitat per organitzar i planificar combois de mercaderies, armes i queviures per la frontera pirinenca, i la seva posterior distribució per arreu de Catalunya, mitjançant una gran xarxa logística.

A l'estiu del 1840, passa la frontera i es refugia a França, seguit de molts altres carlins.

* Accèssit al Premi Rodon-Giró 1988, de la Fundació Ciutat de Valls.

Introducció a la Guerra dels Matiners 1846-1849

El dia 18 de maig del 1848, l'oncle de la reina Isabel II d'Espanya, Carles Marià Isidre de Borbón, cap dels carlins amb l'hipotètic títol de rei "Carlos V", abdica els seus drets i la "corona" a favor del seu fill, Carles Lluís Maria de Borbón, comte de Montemolin. Els carlins el nomenaren rei amb el nom de Carles VI.

Abans, però, de començar la guerra dels matiners es van fer unes negociacions amb les parts interessades, per solucionar d'una vegada els problemes dinàstics d'una forma prou ronable; es projectà el casament del comte de Montemolin amb la reina Isabel II. Malgrat unes intenses i per part dels carlins sinceres converses, el regi enllaç no va ser possible, a causa de la ingerència d'Anglaterra i França, i també de molts lliberals que no simpatitzaven gens ni mica amb les idees carlines.

La guerra dels matiners fou una guerra majorment catalana, sense gaire ressò a l'estat espanyol, a part del clàssic nucli basc, que de totes maneres va ser molt inferior al català.

Oficialment l'alçament dels montemolistes començà el 1846 amb petits atacs d'estols escadussers, però quan la guerra fou més forta va ser l'any 1848, a causa d'una aliança amb republicans i progressistes.

De fet els carlins del 1848 ja no eren, generalment, els intransigents absolutistes del 1835. Els seus principals dirigents durant l'exili a França i Anglaterra foren influenciats sens dubte per les idees més moderades, però d'això fins aliar-se amb els seus enemics "naturals", els republicans, n'hi ha un bon tros, però així ho van fer els uns i els altres. Es pot dir que per a tal de guanyar s'aliaren amb el diable, perquè sols no tenien cap possibilitat.

La raó dels republicans era principalment la substitució de la Constitució del 1837, lliberal i progressista, per una altra de més reaccionària el 1844, cosa que produí un gran descontentament entre els lliberals que fins i tot crearen una fracció republicana, al principi només teòrica, però cap a l'any 1848, a Catalunya, aprofitant l'afer carlí, també prengueren les armes i amb més entusiasme que els carlins, arribant a fer una exòtica aliança monarco-absolutista-republicana-progressista. Aquesta increïble unió d'armes fou coneguda pels isabelins i la major part del poble, amb el folklòric nom dels "trabucaires".

En aquesta guerra, Masgoret va ser el principal protagonista a partir de l'abril del 1848, fins el gener del 1849, primer com a general en cap provisional i després com a comandant general de les forces republicanes al Camp de Tarragona.

Val a dir, també, que aquesta darrera "carlinada" fou molt menys cruel que l'anterior.

El brigadier Masgoret i Marcó i la Guerra dels Matiners.

Josep Masgoret, natural del poble de Miramar, a principis del 1846 estava refugiat a la frontera francesa, així com altres exiliats carlins, on esperaven l'oportunitat de passar a Catalunya en el moment oportú. En el poble de Miramar hi va deixar la seva muller Ramona Carreras i un fill en edat d'estudiar. Segons el dietari del 1846, troben que dita Ramona Carreras va tenir greus problemes de residència a Miramar, per estar constantment vigilada "por ser la esposa del cabecilla Masgoret" (20 d'octubre del 1846).

El 4 de novembre del 1846, Ramona Carreras sol·licita un passaport per anar a la ciutat de Valls. "Esponiendo le era indispensable pasar a esta ciudad para colocar a su hijo

en el colegio, suponiendo que del retardo podria seguirle algún perjuicio, por lo que quedando dicha Raimunda abandonada, se le ha expendido pasaporte para el objeto indicado y con la prevencion de presentarse a V.I. luego de su llegada.”

Masgoret després d'unes reunions prèvies amb Cabrera i el mateix comte de Montemolin “Carles VI”, fetes al sud de França, va acceptar entrar a Catalunya com a comandant general interí, perquè el comandant general continuava sent el general Cabrera, conegut com el Trigre del Maestrat, per la seva actuació en la primera guerra carlista, també coneguda per la dels Set Anys.

Però abans hagueren de llimar-se desconfiances, per altra part lògiques, amb els seus aliats ocasionals republicans, que per altra banda no veien amb simpatia que un carlí fos el cap general de les forces combatents. Especialment el polític republicà Abdó Terrades no veia amb bons ulls el brigadier Masgoret, per ser aquest molt absolutista i dominant. Però a la fi l'accepta pel bé de la causa.

El dia 1 d'abril del 1848 prengué oficialment, Masgoret, el seu càrrec de comandant general interí, substituint en el manament el també general carlí Joan Castells i Rossell. Cal dir que cada facció o estol de forces, tant montemolistes, com republicanes, tenien els seus caps i que tots es consideraven cabdills, amb més dret que altres per manar i no obeir els altres.

El primer acte oficial de Josep Masgoret en entrar a Catalunya va ser un problema al país, al qual apel.lava:

1- Unitat de tot "lo" espanyol amb una tendència apolítica. “Haré que desaparezcan todas las ideas de colores políticos”.

2- També es va fer càrrec de la situació opressiva del català, en defensar els drets forals de Catalunya, mitjançant la creació d'una nova Diputació catalana única.

3- Fomentà l'odi a tot "lo" estranger, especialment a les idees progressistes i revolucionàries, o sigui, fomentà la reacció més negra enfront la revolució.

Bé, ja tenim el primer xoc amb els aliats republicans, els quals es tiraren els trastos, si més no, els ideals, pel cap.

Aleshores seguí un intercanvi de cartes dels caps republicans amb el comte de Montemolin, i, a Cabrera, aquests recomanaren moderació de “momento” als seus aliats.

Els dies 14 i 17 d'abril, Masgoret, juntament amb el lliberal republicà “Boquica”, ataquen uns destacaments de soldats de la reina Isabel II, a les poblacions de Prat de Rei, i Torà, amb força èxit, i fan algunes baixes i presoners.

El 23 d'abril, es troba per les rodalies de Berga amb nous enfrontaments. Aquesta vegada s'han de retirar davant la superioritat de les forces governamentals.

El 23 de maig, una columna lliberal que anava de Sant Jaume de Frontanyà a la Poble de Lillet, és cercada per les forces de Castells i Masgoret, i un tal Gomes, i els fan quatre morts, vint-i-set ferits i cent cinc presoners. De Berga sortí una columna de forces isabelines, per tal de perseguir les fraccions de Masgoret i Castells, les quals, en veure's perseguides es dispersaren tot abandonant els cent cinc presoners, més uns quants que n'havien fet anteriorment, en l'acció de Prats de Rei.

En el mes de maig, la major part de la forces isabelines es concentraren al nord de Catalunya, fins al punt que, en les comarques meridionals, especialment la nostra comarca de l'Alt Camp, els carlins i republicans es pogueren passejar tranquil.lament

exigint impostos als pobles per on passaven, sense ser molestats per les tropes lliberals.

El 27 de maig, Josep Masgoret ataca un destacament lliberal a Bagà, però s'hagué de retirar a causa de la manca de suport de les tropes de Castells i Rosas. Al cap d'uns dies, Masgoret tingué un fort enfrontament verbal amb Castells, per aquests fets. Masgoret, com a general en cap, destituí Castells i Rosas dels seus càrrecs en l'exèrcit carlí, però com que aquests tenien les seves pròpies forces, no es donaren per destituïts i deixaren el brigadier Masgoret sol amb la seva tropa. El 30 de maig passa per la Nou, on agafa queviures.

Malgrat tot, malgrat la desunió entre les forces carlines i els seus aliats, el brigadier Masgoret va fer una gran tasca com a organitzador i coordinador de diferents afers. Entre les seves principals directrius, cal destacar l'ordre d'interceptar tots els correus i diligències, per mitjà de cops de mà a aquests correus, o simplement a l'atracament de les diligències, oficials o no. D'aquesta manera sempre estaven informats de qualsevol moviment de les tropes isabelines. També va intentar, i algunes vegades ho aconseguí, crear una mena d'emprèstits voluntaris, així com el cobrament d'"impostos", que en realitat eren atracaments col·lectius, i a més cada fracció els cobrava pel seu compte, sense donar ni cinc a l'estat major conjunt carlí-republicà.

Pels mesos de maig i juny, Masgoret es fa fort en la comarca de la Garrotxa, i arriba a cobrar de la vila d'Olot vuit-cents duros de contribució de guerra.

A mitjans de juny del 1848 posà en marxa un bon servei d'informació, a més de donar ordres molt severes d'afusellar tots els lladres i desertors del camp carlí. Entre el poble, en general, el sinònim de carlí era trabucaire, i per tal de tallar aquesta fama es veié obligat a prendre aquestes mesures tan dràstiques.

Els dies 8 i 9 de juny del 1848 Masgoret, juntament amb Castells i Tristany prengueren unes accions conjuntes pel nord, de gran desenvolupament, amb una maniobra de distracció dirigida a l'exèrcit isabelí, amb la finalitat que pogués entrar a Catalunya el general Cabrera, comte de Morella, com així ho va fer el 23 de juny del 1848, acompanyat de molts exiliats, oportunistes i reaccionaris.

Malgrat tot l'enrenou i fervor carlí, val a dir que les tropes -diguem-los així- de l'exòtica aliança absolutista-republicana, no passaren d'un màxim de dotze mil homes. A més, la manca d'artilleria era total; la cavalleria, comptant els muls, no arribà mai a les mil unitats -això en tot el principat-. Cal reconèixer, si més no, que tenien una gran moral. És indiscutible que el seu èxiti inicial fou cert, malgrat la seva inferioritat numèrica -la proporció era de nou soldats governamentals per un trabucaire-, però a favor seu tenien que els carlins i republicans combatien voluntàriament, per ideals els uns, per interessos els altres, mentre la major part dels soldats isabelins eren "quintos" obligats, encara que també hi havia alguns voluntaris i mercenaris. Realment hi hagué un moment en què el govern de Madrid se sentí molt feble, fins el punt que una Real Orden del 28 de juny del 1848 donà el mateix grau i posició en l'exèrcit isabelí, a més del sou corresponent, a tots els oficials i caps de tropa del camp carlí. Val a dir que aquesta ordre va tenir molt èxit, i fou una de les causes de la fallida dels montemolistes.

Més endavant, a principis del 1849, van concedir una amnistia general a tots els carlins que deixessin les armes.

A primers de juliol del 1848, Cabrera i Masgoret es reuniren a les rodalies de Berga,

i crearen un estat major, tot fent plans conjunts i acordant crear columnes de gran mobilitat, agrupació, atac i dispersió.

El dia 3 de juliol, Josep Masgoret ocupà Sant Jaume de Frontanyà, lluitant contra el general isabelí Paredes, que fou rebutjat. Uns dies després, concretament el 10 de juliol, es reuniren les columnes de Masgoret, Estartus, Castells i Sargatal, i atacaren les forces del general lliberal La Rocha, que circulaven entre les poblacions de Sant Jaume de Frontanyà i Alps. Fou un combat molt violent, en què els dos bàndols tingueren morts, ferits i presoners; pràcticament tota la comarca del Bergadà és ocupada per la carlinada, fent-se els amos del territori.

L'11 de juliol del 1848 Masgoret ocupa el llogaret de Castell de l'Areny, i el fa quarter general per uns dies. El mateix dia 11 de juliol hi hagué una reunió, d'urgència, dels caps carlins Cabrera, Masgoret, Castells, Borges i Saragatal, arran de la qual es reagruparen gran nombre de forces carlines. L'exèrcit governamental assabentat de les posicions enemigues al Bergadà, intenta una maniobra per aconseguir aclaparar d'un cop tot l'estat major carlí, a Castell de l'Areny, però les columnes sedicioses, seguint les indicacions anteriors de Masgoret, es dispersaren amb una gran mobilitat, i sols quedà la columna del brigadier Saragatal protegint Castell de l'Areny, que fou atacat el 12 de juliol a la tarda, per forces molt superiors. Els defensors tingueren només nou morts i 25 ferits, entre els quals hi havia Saragatal. Els governamentals van ser aturats en tota la línia, cosa que donà temps a una reentrada ordenada dels soldats carlins cap a la població de Bagà. Malgrat aquesta retirada seguien tenint la iniciativa, gràcies a la intercepció dels correus militars i civils dels isabelins, fet que els permeté saber en tot moment els moviments del superior exèrcit d'Isabel II.

En el mes d'agost, aprofitant la poca mobilitat de les forces lliberals, Masgoret, Castells, i Burjot entren al Camp de Tarragona, on tot seguit, per tal de celebrar-ho, hi ha noves picabaralles entre aquests tres caps carlins, per qüestió del comandament de les forces. Els republicans del Camp de Tarragona, especialment Baldrich, del Pla de Sta. Maria, i Escoda, de Valls, miren amb molta desconfiança els seus hipotètics aliats.

El dia 9 de setembre, el brigadier Josep Masgoret torna al Bergadà per fer-se càrrec d'uns cent homes, la major part vinguts de França. Masgoret aprofita l'estada per entrevistar-se amb el general Cabrera, i exposar-li les seves queixes envers els brigadiers Castells i Burjot. Cabrera els destitueix a l'acte de les seves hipotètiques funcions d'estat major de l'exèrcit de Carles V. Els brigadiers Castells i Burjot passaren de la categoria de caps d'estat major a ser, de fet, oficials sota les ordres de Masgoret. El general Cabrera nomena oficialment Josep Masgoret comandant en cap del Camp de Tarragona, i com a ajudant seu al també brigadier carlí Borgés, amb el qual més endavant tindria nous enfrontaments, i com a enllaç dels republicans tenia al comandant Gabriel Baldrich, del Pla de Sta. Maria.

Una vegada aclarit qui era qui, en les forces del Matiners, Masgoret va començar una tasca semblant a la que anteriorment havia fet al nord del principat, o sigui crear una contribució amb pagarès de guerra, muntant així un improvisat, però efectiu, servei de logística i intendència, sense deixar de costat el tradicional atac a correus i diligències, per tallar tota comunicació possible entre les superiors forces isabelines. Introduí un nou element de distorsió, el desertor o fals camperol, informador, el qual fent veure que

desertava dels matiners, anava al lloc de comandament de l'exèrcit governamental i donava una informació sobre el moviment de tropes rebels, totalment falsa, però efectiva pels afers dels matiners, o sigui que creà un servei d'espionatge i contraespionatge.

A primers d'octubre del 1848, Masgoret, juntament amb Vilella, entrà a la comarca del Penedès per cercar dos capitans carlins, que cobraven impostos pel seu compte. El dia 8 d'octubre els va trobar al poble de Masquefa i els va fer afusellar a l'acte. Aquests capitans foren Josep Fuster i Francesc Fuster.

Tot seguit donaren mitja volta, i es dirigiren cap al Baix Camp.

Val a dir que en aquesta època els matiners arribaren a cobrar impostos a tots els pobles i ciutats del Camp de Tarragona, excepte Tarragona ciutat.

Com hem dit abans, Masgoret i Vilella giraren cua cap al sud, i atacaren i ocuparen el Perelló, on incendiaren les cases dels qui es negaren a pagar contribució. Després es dirigiren a Cornudella, on la tropa del govern, seguint la norma general de la guerra dels Matiners, es tancà a l'església i a l'ajuntament, tot tirant algun tret de compromís. En la primera guerra un fet com aquest hagués estat causa de represàlies, bé afusellant hostatges o bé cremant l'ajuntament, o el lloc on s'haguessin amagat els soldats lleials al govern d'Isabel II. Els Matiners, ocupant la vila, no van molestar ningú amb cap atac seriós, ni els esporuguits soldats. Només van passar la nit fent gatzara per tota la població, fent-se un fart de tirar trets a l'aire amb els seus trabucs, fent honor al seu renom de trabucaires –21 d'octubre de 1848–.

El dia 24 d'octubre del 1848 ocuparen Falset, on feren el seu quarter general improvisat. A finals d'octubre Josep Masgoret, amb els seus aliats, sembla que es dirigeix cap al riu Ebre, on se suposa havia de retrobar-se amb el general Cabrera, per dirigir-se al País Valencià. Els generals isabelins inicien un gran moviment de tropes al sud del principat en tota la línia de l'Ebre, però de nou Masgoret ha enganyat els militars del govern de Madrid. Els rumors que Cabrera vol passar l'Ebre són una maniobra de distracció, ja que aquest es quedà al Segrià, limitant-se a enviar reforços a Masgoret, el qual, del Baix Camp, en una ràpida maniobra, es dirigeix al Penedès, per ocupar la Bisbal del Penedès, on cobrà l'habitual impost de guerra. Allí tornà a trobar-se amb el comandant republicà Gabriel Baldrich, el 23 d'octubre, i ocupà, el dia 24, la Bisbal, per dirigir-se després la Juncosa, i per últim marxà en direcció a Selma amb gran rapidesa.

El dia 25 d'octubre, arriba a la Bisbal del Penedès el capità general de Catalunya, Fernández de Córdoba, amb un gran aparell militar, però, com quasi sempre, Masgoret i els seus homes ja han escampat la boira.

A Tarragona hi hagué una reunió, el dia 29 d'octubre, de l'estat major isabelí, el qual decidí reforçar militarment tota la "Provincia de Tarragona para frenar al azote del rebelde Masgoret". El "azote" de Masgoret ocupà Cabra durant tot el mes d'octubre, on féu presoner tot el destacament d'aquest poble.

A primers de novembre, Masgoret i Baldrich se separaren. Baldrich es dirigí al Pla de Sta. Maria, i Masgoret s'ajuntà amb la facció de Vilella, pels voltants de Santes Creus. Com veiem, els Matiners es movien amb tota llibertat, tenient tot l'exèrcit de Tarragona completament despistat, fins el punt que el dia 6 de novembre del 1848, Masgoret i Vilella entraren a Vila-rodona durant la fira. Els governamentals no havien tingut la precaució de vigilar dita vila. Un cop allí, la facció de Masgoret i Vilella compraren unes someres

i queviures. Val a dir que tot el que van comprar fou pagat religiosament, i sembla que tenien moltes simpaties en aquesta població. No molestaren ningú ni foren molestats.

El dia 7 de novembre tot sortint els homes de Masgoret i Vilella de Vila-rodona, es dirigiren a les Pobles de Santes Creus, on feren campament. Tot seguit el Brigadier Masgoret va manar formar tots els presoners del destacament de Cabra i féu un breu discurs, sobre la causa del comte Montemolin (Carles VI), però els soldats ho tenien molt clar i es negaren en rodó a passar-se al bàndol dels carlins. Masgoret, aleshores, es va plantejar les següent qüestions: 1, afusellar-los a tots –cosa que seria mal vista per les poblacions del Camp de Tarragona–; 2, no fer això comportaria racions de menjar extra, distreure part de les seves escadusseres forces per vigilar els presoners, perdre rapidesa en les seves maniobres militars (a més, els isabelins rarament feien intercanvi de presoners); 3, deixar-los en llibertat. Un cop presa la decisió, va tornar a reunir els presoners i els felicità per la seva lleialtat a la reina Isabel II i els va alliberar. Abans, però, a cada soldat lliberal li donà uns rals. També deixà lliure al capità del destacament de Cabra, que estava ferit de cremadures. Estant en el campament de les Pobles de Santes Creus, Josep Masgoret es dedicà a escriure cartes als ajuntament del Camp de Tarragona. Els exigia el pagament de “contribucions extraordinàries” per la causa montemolista, i els amenaçava amb greus represàlies si es negaven a pagar. El brigadier Masgoret, després d’enviar els missatgers amb les lletres dirigides als ajuntaments, encara va tenir temps per despatxar ordres a Baldrich i a Castells; a Baldrich li ordenà que es dirigís a Garaf per cobrar els “impostos de guerra”.

El dia 10 de novembre, Masgoret i els seus homes es dirigiren a la Conca de Barberà. Entraren a la vila ducal de Montblanc, el 12 de novembre del 1848. Ho feren de matinada, tot fent honor al seu renom de Matiners. Com de costum, les forces lleials al govern de Madrid encara estaven força lluny del lloc on veritablement els pertanyia. Com veiem, el servei d’informació dels carlins funcionava a les mil meravelles.

Les forces dels trabucaires eren un total de cinc-cents homes. Dos-cents entraren dins les muralles de Montblanc juntament amb Masgoret, i els tres-cents restants les voltajaren per fora, vigilant per no ser sorpresos per l’enemic. El petit destacament de militars de guàrdia a Montblanc, seguint la “norma” es va tancar a la caserna de la vila. No foren molestats pels ocupants Matiners.

Masgoret, dominant la situació, va manar formar als seus dos-cents homes a la plaça Major, agafant com a presoners dos homes, un d’ells diputat municipal. Quan tingueren dominada la situació del tot es dedicaren a “recollir les contribucions” als montblanquins, i de pas requisaren més queviures i algunes armes. Quatre hores van estar els guerrillers campant per la vila. Una vegada més es van burlar dels isabelins. Dues hores després de sortir els rebels, entraren els soldats lleials, i al seu davant el general Quesada, cap militar de la “provincia” de Tarragona. Segons conten, el bon general isabelí estava empipat com una mona. En els primers temps es pensava que acabar amb la facció de Josep Masgoret seria com bufar i fer ampolles, però malgrat tot es va equivocar de mig a mig, fins al punt que va prometre “ahorcar el faccioso Masgoret, por el cuello, con sus propias tripas”.

El “faccioso” Masgoret, en arribar a l’Espluga de Francolí, deixà lliures els dos presoners sense fer-los cap mal.

El 20 de novembre del 1848, arribà una carta signada per Masgoret a la ciutat de Reus,

en què exigia a l'ajuntament d'aquesta ciutat el pagament de "contribució", tot amenaçant amb el bloqueig i presa d'hostatges, com va fer a la població de Tàrraga.

Mentre, el comandant republicà Gabriel Baldrich, seguint les directrius de Masgoret, va anar a Vilanova i la Geltrú, amb la intenció de dirigir-se després a Sitges per cobrar els clàssics "impostos", però en aquesta ocasió el brigadier isabelí, Donato, estava patrullant per la comarca del Garraf i, en tenir notícia de la presència d'escamots rebels, ràpidament, els barrà el pas, i els causà algunes baixes entre morts, presoners i ferits.

Pels voltants dels primers dies de desembre del 1848, Masgoret i Vilella atacaren una columna de reforç, manada pel coronel de la reina, Bustos, a la qual columna causaren algunes baixes.

El dia 5 de desembre d'aquest any, el cap carlí Posas Montserrat, amb la seva tropa de sis-cents homes es lliurà a l'exèrcit de Madrid, acollint-se a l'indult del 1848 amb tots els seus beneficis, o sigui, conservant graduació i paga. Dintre l'exèrcit lliberal, anteriorment, s'havia entregat Josep Pons, dit "Pep de l'Oli". Val a dir que les desercions en el camp carlí començaren a ser nombroses, i donaren peu a greus picabaralles, incloint-hi enfrontaments armats entre les mateixes forces. Tot això decidí Josep Masgoret a donar uns cops espectaculars de força, per intentar remuntar la crisi davant la situació que se li escapava de les mans. El brigadier Masgoret, juntament amb els aliats republicans, començaren unes accions quasi desesperades, destinades a capgirar la seva situació.

Així, els primers dies de desembre, les forces conjuntes dels trbucaires atacaren Santa Coloma de Queralt i ocuparen part del poble durant unes hores. Saquejaren algunes cases dels partidaris isabelins, però, la guarnició governamental, composta per una secció de "Cazadores de Vergara", que al principi de l'atac es va refugiar en el fort de Santa Coloma, inicià un contraatac a la desesperada, que agafà per sorpresa als atacants i els ocasionà un mort i cinc ferits. Poc després els rebels es retiraren.

El 5 de desembre, els republicans Escoda i Baldrich, seguint les directrius de Josep Masgoret, atacaren al brigadier lliberal Quesada, pels voltants de l'Arbolí, on combateren durant tres o quatre dies. Masgoret s'afegí al grup de Baldrich i Escoda acampant pels pobles de Mont-ral, l'Eixàvega, l'Albiol, arribant fins a la Riba. Perden dos homes i quatre cavalls. Els brigadier Quesada els seguia de prop.

El dia 11 de desembre arribà a Tarragona el general Enna, per reforçar el brigadier Quesada, que féu un replegament de totes les seves forces cap a Tarragona, per trobar-se amb el general Enna i de pas donar un descans als seus homes. Dies després les forces de Quesada es dirigiren a Reus per aquarterar-se. Quedaren a Tarragona les tropes de refresc del general Enna.

Mentrestant, els rebels també aprofitaren el descans de les tropes reialistes, per, ràpidament, reagrupar-se totes les unitats del Camp de Tarragona, i oblidar les picabaralles i desconfiances pels diferents estols i ideologies, i jugar-s'ho tot a una carta.

Masgoret, amb un petit exèrcit, entre sis-cents i vuit-cents homes, format per tots els grups de trabucaires, atacaren, a les set del matí del dia 14 de desembre del 1848, la vila de Valls i l'ocuparen per sorpresa tot matant tres soldats. El petit estol de guàrdia de Valls es refugià al castell, i uns pocs es tancaren al campanar de l'església de Sant Joan i obriren foc a discreció, però els rebels montemolistes i republicans voltaren per tot Valls, prenent tot el que volgueren. El carrer de la Cort fou l'únic que no pogueren ocupar totalment, en

estar cobert pel foc dels soldats del castell i del campanar. (Veure transcripció del "Diario de Barcelona" del dia 17 de desembre del 1848). Cap al migdia es retiraren triomfals els carlino-republicans, amb un gran botí.

A les quatre de la tarda arribaren urgentment de Reus dos batallons de cavalleria del brigadier Quesada, però no pogueren fer cap servei, ja que els enemics feia hores que eren fora. Els regiments de Vergara i Antequera es disposaren a "dar caza a las alimañas", però aquestes es dispersaren en petites partides en direcció a Queralt, Montagut, Solivella i Vimbodí, on atacaren la tropa del petit fortí. Per un temps els rebels tornaren a tenir la iniciativa a l'Alt Camp i a la Conca de Barberà, fins a tal punt que el corresponsal del "Diario de Barcelona" escriu, el dia 19 de desembre del 1848, que els veïns de Bràfim tenen molta por perquè Masgoret els exigí el pagament de l'acostumat impost de guerra. Molts habitants, continua dient, han fugit i altres dormen a l'església, a l'hospital vell i al fortí.

El 20 de desembre els rebels esperen envalentonats la vinguda del general Cabrera al Camp de Tarragona, per dirigir-se al Priorat i al Maestrat, cosa que aquest no va fer, molt prudentment.

El 21 de desembre del 1848 començà un contraatac a gran escala per tal de barrar el pas als montemolistes.

El 23 de desembre, Masgoret i Sabaté, amb cinc-cents homes, passen per Albarca. Seguint el Montsant, ocupen Morera i, com sempre, rampinyen tot el que poden. A Poboleda, Sabaté va sorprendre un petit comboi de queviures amb 1.200 racions de pa. Arribats a l'Alforja, Masgoret i Sabaté se separaren, perquè el general Quesada i un nouvingut general Galiano els segueix les passes de molt a prop.

El dia 29 es va fer a la vila de Valls un repartiment de dos-cents fusells, entre els majors contribuents, i es feren urgents i ràpides obres de fortificació, a causa dels rumors d'un nou atac de Masgoret.

Malgrat la revifalla de l'exèrcit carlí-republicà, durant aquest mes de desembre del 1848, estava ferit de mort, tant per la superioritat dels borbònics isabelins, com per la lluita interior dels mateixos rebels, i sobretot pels enfrontaments personals de Josep Masgoret amb altres caps del seu camp, i per últim l'acarament amb el brigadier Borgès, el qual, en retirar-se Masgoret, es féu càrrec de les deixalles de l'exèrcit carlí.

Per darrera vegada, Cabrera intentà deixar les coses al seu lloc, i des de la població d'Amer, a la comarca de la Selva, va donar la següent reial ordre:

"Orden General del Ejército

1 de Enero de 1849

Cuartel General de Amer

Organitzación Cuartel General

General gefe Ex. Sr. D. Ramon Cabrera y Griñón Conde de Morella, Segundo gefe Brigadier José Masgoret y Marcó, intendente D. Francisco Gil del Real. Ayudantes coroneles D. Ermenegildo Diaz de Cavalles y D. Juan Jose Gozalez. Segundos Ayudantes Comandantes D. Benito Garcia y D. Isidoro Iparraguirre".

Masgoret va ser un dels primers a abandonar el vaixell que s'enfonsava ràpidament. Sortí del Camp de Tarragona el dia 8 de gener del 1849 i creuà la frontera francesa cap el 20 de gener. Fou acusat per algun sector carlí de desertor i d'emportar-se molts diners

que pertanyient a la causa. El 23 d'abril del 1849, Cabrera també es retirà a França. Acabà aquesta aventura el mes de maig del 1849, quan només quedaren en peu de guerra algunes partides de republicans, entre les quals hi havia la de Baldrich, del Pla de Sta. Maria. Aquest morí lluitant heroicament.

"Diario de Barcelona"

Diumenge 17 de desembre del 1848, del corresposal en Valls

"Valls, 14 de diciembre".

Son las once de la mañana y desde las siete que las calles de esta presentavan un verdadero campo de Batalla.

Acaba de salir la facción que ha entrado esta misma mañana sin saber como, entre ellos van los cabecillas Masgoret, Vilella, Ribes del Muster, Bladrich del Pla, Ximet de Valls, Roch del Hostal, Santa Cruz y otros que no recuerdo, han recorrido todas las calles menos las del Pati del castell. El Valiente Capitan Garces, cajero del Batallón de Antequera, con solo 30 hombres que tenia a su disposicion, los arrojó de la calle del Castell, del Roser, del Aubeurador i del Bosch y de otras, tomando tan buenas posiciones que les obligo a salir precipitadamente de esta; al referido capitan Garces, le tiraron a quemarropa salvandose milagrosamente, pues le agujerearon la chaqueta, la gorra y le hicieron un rasguño en el costado derecho.

Tenemos que lamentar las muertes de dos migueletes que sorprendieron y de un asistente que lo fusilaron los barbaros, despues de hacerlo prisionero. Los facciosos tuvieron cinco heridos, entre ellos uno que es hijo de esta. El hacendado D. Francisco Morató, se salvó por un acaso, dio la casualidad de encontrar una casa vacia en la que se metio y atranco la puerta y como le vieron entrar le dispararon tres tiros, pero afortunadamente no le tocaron. Procurare adquirir mas noticias que remitire en el proximo correo."

Documentació

Bibliografia

CAMPS I GIRÓ, Joan, *La guerra dels matiners i el catalanisme polític*. Ed. Curial Barna. 1978.

LLORD, Josep. *Guerra dels matiners*. Ed. Altes Barna. 1926.

Hemeroteca Arxiu Històric de Barcelona. "Diario de Barcelona" 1846-1849. Diari "El Fomento" 1848.

Arxiu Hist. Comarcal de Valls. Dietari 1846. Arxiu Mercadé.